УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство соціальної політики України

Національна соціальна сервісна служба України

Кіровоградська обласна військова адміністрація

Кіровоградська обласна рада

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого виявлено порушення прав людини у діяльності Олександрійського психоневрологічного інтернату (далі – інтернат, заклад, ПНІ).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в інтернатних закладах.

Усупереч наведеним вимогам законодавства, 19.11.2024 під час відвідування інтернату групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо усунення виявлених порушень та недоліків, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності. Детальний опис виявлених порушень наведено у звіті, що додається.

У ході відвідування встановлено, що в якості укриття в інтернаті використовується підвальне приміщення, однак зазначене приміщення не облаштовано достатньою кількістю місць для сидіння (лежання), ємностями з питною та технічною водою, контейнерами для зберігання продуктів харчування, засобами надання медичної допомоги, засобами зв’язку тощо. Зазначене порушує вимоги пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, абзацу другого підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185 (далі – Критерії діяльності), та Вимоги з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579.

Також підвальне приміщення має круті сходи, що унеможливлює своєчасну евакуацію в укриття підопічних, які відносяться до маломобільних груп населення, без сторонньої допомоги.

Окрім того, під час відвідування встановлено, що у разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах. Не застосовується до них і «правило двох стін».

В інтернаті продовжує існувати практика заборони підопічним перебувати в денний час у житлових кімнатах. Підопічні з корпусу № 1 змушені залишати свої житлові кімнати о 6:00 ранку та весь день перебувати у житловому корпусі № 2, відпочиваючи на ліжках інших підопічних, або на вулиці. При цьому, підопічні житлового корпусу № 2 не можуть користуватися своїми кімнатами та вимушені весь час проводити у приміщенні загального користування.

Вказане внутрішнє правило встановлено закладом для зручності у роботі персоналу та створює умови, при яких підопічні позбавлені можливості відпочивати у комфортних умовах. Зазначене порушення спричиняє відчуття

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

беззахисності та вразливості у підопічних та може призвести до погіршення якості їх життя .

Слід зазначити, що під час попереднього відвідування 16.10.2023 групою НПМ адміністрації закладу наголошувалося на тому, що практика позбавляння підопічних доступу до своїх ліжок протягом дня, а також використання одними підопічними ліжок інших підопічних не передбачена нормативно-правовими актами та порушує санітарно-гігієнічні норми, проте вказане порушення продовжує мати місце у діяльності закладу.

Групою НПМ під час відвідування встановлено факти трудової експлуатації підопічних, що є серйозним порушенням прав людини та стандартів у сфері соціального захисту. Вони вимагають невідкладного реагування і створюють потенційні загрози для фізичного та психічного здоров'я підопічних, а також порушують основні принципи гуманного ставлення до осіб, які перебувають під опікою закладу.

7 підопічних закладу працюють на підсобному господарстві, який розташовується на відстані близько 10 км від інтернату, при цьому 4 з них постійно проживають у будинку для охорони. З підопічними, які працевикористовуються на підсобному господарстві, не укладено трудові або цивільно-правові договори, також вони не отримують винагороду за свою працю.

Окрім цього, інструктор з трудової адаптації інтернату не виконує свої професійні обов’язки по відношенню до цих підопічних та не проводить інструктажі з питань охорони праці.

Відсутність належної компенсації за працю, а також постійний ризик фізичних травм може мати негативні наслідки для загального стану здоров’я та психоемоційного стану підопічних.

Крім того, відсутність соціальних гарантій підриває довіру до системи соціального забезпечення і може вплинути на загальний рівень благополуччя підопічних.

Під час вивчення медичної документації встановлено, що закладом надається психіатрична допомога відповідно до ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, проте підопічні не надають усвідомлену законодавчо встановлених зразків згоду на амбулаторну психіатричну допомогу (форма первинної облікової документації № 003-8/о) та згоду на проведення психіатричного огляду (форма первинної облікової документації № 003-7/о), затверджених наказом Міністерства охорони здоров’я України (далі – МОЗ) від 15.09.2016 № 970, що порушує статті 11, 12 Закону України «Про психіатричну допомогу».

Окрім того, при вивчені медичної документації підопічних встановлено, що лікування психофармакологічними препаратами тривалий час не корегувалося лікарями відповідно до стану підопічних, що суперечить статті 4 Закону України «Про психіатричну допомогу». Зокрема підопічний з діагнозом: помірна розумова відсталість (F 71) більше двох років без перегляду та

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

коригування лікарських призначень отримує лікування двома нейролептиками – «Аміназін» та «Азалептол», що може призвести до погіршення когнітивних функцій та загального психічного стану підопічного.

Також закладом не дотримано вимог Інструкції по забезпеченню гематологічного контролю при лікуванні лепонексом (клозапіном), затвердженої наказом МОЗ від 08.08.1995 № 147, а саме: гематологічний контроль підопічним, які приймають клозапін, не здійснюється щомісячно.

У закладі наявна карантинна кімната для спостереження за новоприбулими підопічними протягом 14 днів для виявлення проявів гострих інфекційних хвороб. Проте в карантинній кімнаті відсутня вбиральня та душова, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

У порушення пункту 4 розділу ІІ Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом МОЗ від 16.12.2003 № 584, у приміщенні, де зберігаються лікарські засоби, відсутній термометр та гігрометр для здійснення контролю за температурою і вологістю повітря.

Також закладом не укладено договір про надання послуг у сфері поводження з небезпечними відходами, що є порушенням природоохоронного законодавства, яке регулює питання зберігання, перевезення та утилізації медичних відходів категорії «В», затверджених наказом МОЗ від 08.06.2015 № 325 «Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами». Медичні відходи накопичуються та зберігаються у непристосованих для цього приміщеннях.

У порушення вимог ДБН В.2.2-18:2007 житлова площа на одну особу в окремих житлових кімнатах інтернату складає менше законодавчо встановлених норм.

Усупереч вимогам Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), в кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, а саме приліжкових тумб, стільців за кількістю місць, столів та шаф для зберігання особистих речей.

Окрім цього, наявний твердий інвентар застарілий та потребує заміни.

Приміщення інтернату потребують проведення капітального ремонту, а саме, у житлових кімнатах корпусу № 2 пошкоджена стеля, що може становити небезпеку життю та здоров’ю підопічних, туалетні та душові кімнати знаходяться в занедбаному стані.

У ПНІ підопічні не мають вільного доступу до особистих речей, оскільки всі особисті речі зберігаються у підсобних приміщеннях персоналу закладу.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у частині другій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді зазначає, що підопічним слід дозволяти тримати при собі особисті речі (фотографії, книжки тощо). Окремо зазначається важливість надавання у розпорядження підопічних місця для зберігання особистих речей, що зачинається на ключ, а відсутність такої можливості може сприйматися підопічними як посягання на їх особисту безпеку та незалежність.

Групою НПМ встановлено, що підопічні інтернату не в повній мірі забезпечені засобами особистої гігієни (туалетним папером, милом, зубними щітками), що порушує пункт 6 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі – Типове положення).

У порушення вимог пункту 6.2.3.4 ДБН В.2.2-18:2007 у приміщенні їдальні відсутні умивальники.

Підопічні закладу використовують при прийомі їжі тільки металевий посуд. КЗК у Восьмій Загальній доповіді зазначає, що підопічним слід надавати можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

Під час відвідування встановлено, що матраци на ліжках підопічних, зокрема ліжкових хворих, огорнуті технічною пакувальною плівкою. Зазначене порушує вимоги пункту 1.13 розділу III Мінімальних норм та може спричинити погіршення стану здоров'я підопічних, оскільки створює парниковий ефект при довготривалому користуванні.

Приміщення інтернату не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме: у коридорах житлових корпусів відсутні горизонтальні поручні для полегшення пересування підопічним, які відносяться до маломобільних груп населення; верхні і нижні сходинки не промарковані та не контрастують у відношенні до інших сходинок сходового маршу і до горизонтальних площадок сходового маршу; у корпусі наявні необладнані пороги, що створюють перешкоди у пересуванні маломобільним підопічним; санітарно-гігієнічні приміщення закладу не пристосовані для осіб з інвалідністю.

Групою НПМ встановлено, що одяг, у тому числі спідню білизну підопічних, не персоналізовано.

Відповідно до рекомендацій КЗК зазначене не сприяє зміцненню почуття самобутньої особистості та особистої гідності підопічних, а індивідуалізація одягу є однією із форм процесу лікування.

Окрім цього, працівники закладу порушують права підопічних на приватність, оскільки проводять гігієнічні процедури підопічним у присутності інших мешканців кімнати, не використовуючи при цьому ширми. Використання

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

туалетного стільця, зміна підгузків та миття підопічних у присутності інших осіб порушує право мешканців на повагу до людської гідності.

На інформаційних стендах, що розміщені в житлових корпусах закладу, відсутня інформація про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні можуть звернутися у разі порушення їх прав, а також інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Усупереч вимогам пункту 5 Типового положення, в закладі не забезпечується денна зайнятість підопічних (заняття творчістю, дозвілля, навчання, добровільна праця тощо) з урахуванням стану здоров'я та бажання.

Під час спілкування з підопічними встановлено, що їх дозвілля є обмеженим та зводиться, переважно, до перегляду телепередач, що не сприяє вільному і всебічному розвитку особистості.

Окрім того, під час відвідування встановлено, що організатор з культурно-дозвіллєвої діяльності відсутній, при цьому виконуючого обов'язки на період його відсутності не призначено.

У порушення вимог Методичних рекомендацій щодо організації працетерапії для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю в закладах/установах системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 26.11.2018 № 1778, працетерапія в закладі спрямована на полегшення роботи персоналу та зводиться лише до виконання підопічними роботи двірника, посада якого відсутня у штаті.

Інструктор з трудової адаптації у порушення Методичних рекомендацій не проводить моніторинг процесу працетерапії, аналіз інформації про хід і вплив працетерапії, фіксацію висновків за результатами занять та інші заходи.

Групою НПМ під час відвідування встановлено, що окрема документація у закладі ведеться не державною мовою, що порушує частину першу статті 1 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пункту 5 частини другої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 3 пункту 5 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423, Міністерство соціальної політики України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також частини третьої статті 13 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров’я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг Олександрійським психоневрологічним інтернатом, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Кіровоградської обласної військової адміністрації.

2. Кіровоградській обласній військовій адміністрації, Кіровоградській обласній раді забезпечити:

контроль за додержанням прав підопічних;

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Олександрійського психоневрологічного інтернату;

облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

проведення капітального ремонту житлових та санітарно-гігієнічних кімнат закладу;

припинення трудової експлуатації підопічних.

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188^{40} Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування Олександрійського психоневрологічного інтернату на 22 арк. у 1 прим.

Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Паршакова Ольга 050 967 95 51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№18460.2/24/39.2 від 30.12.2024
КЕП: Лубінець Д. В. 30.12.2024 18:13
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400